

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирен Йорданова Пелтекова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научно жури със заповед на Ректора на СУ № РД-38-316/09.07.2021 г. за представената научна продукция за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ... (Физическо възпитание и спорт – плуване)

Кандидат: доц. д-р Боряна Георгиева Туманова

Информация за конкурса

Конкурсът е за професор по физическо възпитание и спорт – плуване. За него е представена информация на сайта на Департамента по спорт при СУ „Св. Климент Охридски“. Публикувана е информация в ДВ, бр. 54, 29.06.2021 г. и са спазени законовите разпоредби. В конкурса участва като единствен кандидат доц. д-р Боряна Георгиева Туманова.

Кратка информация за кандидата

Кандидатът доц. д-р Боряна Туманова е родена през 1964 г. в гр. София. Придобива средното си образование в средно спортно училище – ССУ „Емил Марков“ (София) през 1982 г. След това завършва НСА „Васил Левски“ – бакалавър и магистър (1982 – 1987 г.) с две специалности: учител по физическо възпитание и спорт и треньор по плуване. Боряна Туманова е майстор на спорта по плуване от 1979 г.

Доц. д-р Туманова започва преподавателската си кариера в СУ „Св. Климент Охридски“ през есента на 1999 г., като преподавател по учебната дисциплина “Спорт-плуване”. От 2003 г. заема академичната длъжност „асистент“, а от 2005 г. е „главен асистент“.

Боряна Туманова е доктор от 2012 г., а темата на защитената дисертация е „Адаптирана програма за обучение по плуване на хора с интелектуални затруднения“. През 2013 г. написва и издава самостоятелен монографичен труд на тема „Възможности на плуването за регулация на поведението и мотивация за реализация на хора с интелектуални затруднения“ и през октомври 2014 г. печели конкурс за академична длъжност „доцент“.

Всичките конкурси, в които участва и по които заема академични длъжности са в ПН 1.3. Педагогика на обучението по ... (Физическо възпитание и спорт – плуване).

Прегледът на информацията дава основание да се направи изводът за устойчиво професионално развитие на кандидата доц. д-р Боряна Туманова в областта на теорията и методиката на физическото възпитание и спорта плуване.

Туманова се насочва и към историята на спорта, доброволчество и обществена дейност в рамките на нейните компетенции.

Наравно с професионалното си академично развитие, доц. д-р Боряна Туманова заема и отговорни ръководни длъжности. През ноември 2017 г. е избрана за Директор на Департамента по спорт с 4-годишен мандат. Преди това е натрупала ръководен опит като зам.-директор на Департамента по спорт (2014 – 2017) и ръководител катедра „Индивидуални спортове и рекреация“ (2011 – 2014).

Автор е на три книги, един учебник и има над 50 научни статии и доклади.

Туманова ползва английски и руски език.

Обща характеристика на представените материали

В пакета за оценяване на материалите са включени следните документи и публикации: 1 монография, 1 учебник, 1 книга, списък с публикациите за участие в конкурса (6 статии в научни списания, 12 доклада в сборници), списък на всички публикации, автобиография, дипломи, удостоверение за трудов стаж, справка за изпълнение на МНИ, справка за цитирания, приноси моменти, резюмета на рецензираните публикации, награди и други.

Публикациите са свързани с научното направление. Авторският дял на научните трудове се изразява в 14 самостоятелни публикации, 6 като първи автор и 1 като втори. 12 от трудовете са написани на български език, 8 на английски и 1 на руски език. Две от самостоятелните статии са публикувани в реферирано и индексирано списание – Web of science. Списъците с научни публикации, резюметата и справката за приносите представят прегледно и удобно информацията в текстовете, с които доц. д-р Боряна Туманова кандидатства за академичната длъжност „професор“.

От представената таблична справка за МНИ по група показатели за заемането на академичната длъжност „професор“ е видно, че кандидатът надхвърля изисквания национален минимум от 550 точки и участва в конкурса с 888,3 точки.

Публикациите са доказателство за развитието на доц. Туманова като преподавател, изследовател, треньор и активен участник във форуми и състезания свързани с

физическото възпитание, спорта, значението на плуването в широк възрастов диапазон, от бебета до възрастни хора, и такива с интелектуални затруднения, здравословния начин на живот, университетски спорт и други.

Научни и научно-приложни постижения на кандидата

Основните приноси на кандидата са представени в Монографията „Плуването – противодействие на вредните последици от модерните технологии“. Монографията е издаден от университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2021 г., с обем 184 страници. Текстът е разделен на увод, три части, изводи, препоръки, заключение, четири приложения, които съдържат физически упражнения и игри във водата; използвана литература – 96 източника. Монографията е рецензирана от двама научни рецензенти. Книгата представя резултатите от емпирично изследване направено от автора в областта на методиката на обучение по плуване. Фокусът е върху разработен модел за обучение и тренировки по плуване. Авторският модел представя възможностите на спорта плуване като средство за превенцията и профилактиката на вредните последици от модерните технологии. Доц. Туманова открива пресечни точки между университетското образование, модерните технологии, здравословните проблеми, ниската двигателна активност и обучението по плуване като възможност за оптимизиране на двигателния режим на студентите.

Книгата е резултат от преподавателския и изследователски интерес на автора и тя има теоретичен, методически и практико-приложен характер. Авторът Туманова обоснова до стига до преосмисляне на възможностите на съществуващите методики за обучение по плуване и необходимостта от оптимизирането им спрямо съвременната среда. В монографията се говори за проблемите свързани с липсата на информация за актуалното физическо развитие, двигателна дееспособност и здравословно състояние на студентите при постъпването им в университетите.

Книгата е структурирана върху три основни части – състояние на разглеждания проблем, ролята на плуването и емпирично изследване.

Първата част е посветена на въпроси, свързани с важното място на физическото възпитание и спорта в живота на младите хора, ниската двигателна активност и последствията от това върху здравето им като умствена умора, наднормено тегло, болки в областта на гръбначния стълб и други. Втората част съдържа информация за ролята на плуването и особеностите на водната среда. Специално внимание е отделено на плуването като средство за превенция и оптимизиране на двигателния режим на

студентите. В тази част е предложен модел за обучение по плуване за корекция и профилактика на здравословните нарушения. Подробно са разгледани средствата за постигане на корекция на неправилната стойка, редукция на теглото, поддържане на умствена работоспособност и социализация: ролята на играта, ролята на упражненията за укрепване и засилване на мускулите на гърба, корема и седалището, на упражненията за гъвкавост и тези за дишане. В третата част са описани работната хипотеза, целта, задачите, методите на изследване, организацията на изследването, броя на изследваните лица, резултатите и анализите на получените стойности. Доц. д-р Туманова е изследвала 101 студенти, от тях 56 жени и 45 мъже, разпределени в две групи: контролна, която включва студенти от профилирани групи по фитнес, волейбол, тенис и катерене и експериментална, в която участват студенти от учебните групи по плуване. Възрастовият диапазон на изследваните лица е 19 – 23 години. Студентите от двете групи са тествани по пет функционални показателя и шест антропометрични. Студентското мнение по изследвания от автора проблем е снето чрез анкетен метод на допитване. Получените резултати от всички изследвания са обработени с подходящи математико-статистически методи, по тях е изготвен изчерпателен анализ и са направени коректни изводи и препоръки за теорията и практиката.

Монографията е с логична структура, има баланс при представянето на знания от две области: физическото възпитание и методика на обучението по плуване във висшите училища. Именно тук намирам приносът и новаторството на авторката да създаде специфична програма по плуване, която да е съобразена с академичната ангажираност на студентите, здравословното им състояние и целите на обучение във висшите училища (стр. 51-71). Налице са достатъчно доказателства в текста на монографията, за да се направи извода за отличната теоретико-методична подготовка на автора. Туманова успява да обоснове авторските позиции относно терапевтичните и корекционни възможности на плувния спорт върху физическата годност и емоционалност на студентите и предимството на плуването пред останалите изследвани спортове като ефикасно средство, което може да се упражнява през целия живот, а не само в студентските години (стр. 119-122).

Като приносни моменти очертавам и изведените и описани физически упражнения и игри, което е направено и представено в приложенията на монографията. Тук отново е налице очертаващата се практическа приложимост на разработената методика, подплатена с необходимите средства за осъществяването ѝ.

Стилът, на който е написана монографията, е четивен и същевременно прецизен от научна гледна точка.

Обобщавайки прегледа на монографията, заключавам че доц. д-р Боряна Туманова представя убедително своята гледна точка за това как заниманията с плуване спомагат за пораждането на специфичен социален продукт – цялостно усъвършенствана личност вследствие на интегралния характер на изява, като изграждане на обща структура на личността.

Устойчивият интерес на кандидата към проблематиката на обучението по плуване е представен в „Книга за плуването“ (2021), с обем от 160 страници, която е в съавторство. Доц. Туманова е автор на увода и седем от главите в книгата, а именно „Опасности при плуване и къпане“, „Повишаване на качеството на живот на възрастните хора чрез упражнения във водна среда“, „Хора с увреждания“, „Характеристика на тренировъчния процес по плуване“, „Управление и контрол на учебно възпитателния процес по плуване за хора със затруднения“, „Учебно съдържание на програма по плуване“ и „Адаптирана програма за обучение по плуване на хора в напреднала възраст или затруднения“. Книгата е много добре онагледена с илюстрации, структурирана в раздели, представляващи програми за обучение и тренировка в нестандартните възрастови групи – бебета и възрастни хора, както и хора със специални нужди. Прави много добро впечатление умението на доц. Туманова да проектира и експериментира с прилагането на различни плувни методики върху хора от различни възрастов диапазон и здравословно състояние и същевременно с това неизменно да ползва утвърдени средства при обучението по плуване.

Кандидатът представя и един учебник „Плуване“ за студентите от висшите училища с неспортна насоченост (2017) на УИ „Св. Климент Охридски“ с обем 114 страници. В него са включени всички въпроси, свързани с развитието на плувния спорт, техниката на придвижване в необичайната за човека водна среда, методите и средствата за обучение, организиране на състезания, правилознание, както и необходимият набор от умения за даване на първа помощ при даване и за обезопасяване на водни басейни.

Тук Туманова насочва своите знания и умения към методически указания в областта на практическото обучението по плуване и компетенциите на студенти специалисти по ФВС така необходими за бъдещата ми професионална реализация.

Доц. д-р Боряна Туманова има разнообразни по тематичен принцип научни статии и доклади.

Едната група публикации е свързана с физическото възпитание и спорта в образователната система. Тук отнасям публикациите „Оптимизиране на съвременния учебен процес по плуване“, „Изследване възможността за повишаване дееспособността на студентите чрез средствата на плувния спорт“, „Възможност за определяне специалната тренираност на студенти – неспортисти, занимаващи се с плуване“, „Изследване мнението на студенти от специалност „Физическо възпитание и спорт“ относно необходимостта от плувен курс в учебната им програма“, „Проблеми в уроке по плавану за студентите не занимаващи се активно със спорт“, „Ролята на играта в обучението по плуване на студентите от СУ „Св. Кл. Охридски“ и „Ниво на физическата активност на студентите от СУ и мнението им за използването на смарт-технологии в часовете по спорт“, „Проучване себеусещането на студентите и очакванията им от заниманията с аеробика“. Текстовете показват навлизане дълбоко в проблема за обучението по плуване във ВУ и се отличават с научно-приложна стойност и актуалност. Обобщавайки, заявявам, че доц. Туманова успява не само да разкрие проблемите, но и да представи начини за тяхното решаване въз основа на представени обосновани анализи.

Втората група включва статии, които тематично са ориентирани към изследване на възможностите на адаптираната физическа активност, която е насочена към хора в неравностойно положение, с увреждания и възрастови здравословни усложнения. Интересът на доц. д-р Туманова е задълбочен и майки предвид, че самата тя работи с такива хора. Тук отнасям публикациите „Организиране на занимания по плуване за хора с увреждания“, „Физически упражнения при възрастни хора“, „Повишаване качеството на живота на възрастните хора чрез упражнения във водна среда“, „Задоволяване на основни потребности и стремежи чрез занимания със спорт при хора с интелектуални затруднения“ и „Развитие на Спешъл Олимпикс България от 2003 г. до наши дни“. Авторът подробно и задълбочено представя изследваните теоретични основи на новата Европейска политика и нейното приложение, изразено чрез развитието и разпространението на интегрирани спортове и приложните аспекти на спорта плуване за хора с увреждания. Оценявам високо научните постижения на доц. Туманова в тази област.

Трета група обединява статии свързани с плуване и физическа активност от най-ранна възраст. Тук включвам публикациите „Особеностите на плуването и връзката му със социалното развитие на бебета и техните родители“ и „Проучване ефекта от адаптиран елемент за обучение по плуване на бебета“. Изисква се сериозна теоретична,

педагогическа, възрастова и специфична методическа подготовка, за да се навлезе в това поле, каквато доц. д-р Туманова доказва, че притежава.

Четвърта група доклади са насочени към проблематиката за здравословният начин на живот, мотивацията за спортуване в свободното време и емоционалното състояние на студентите. Тук отнасям следните доклади: „Плуването – система за здравословен начин на живот“, Смарт иновации в рекреативната (Wellness) индустрия и нишов туризъм“, „Изследване мотивацията за спортуване в свободното време и в часовете по спорт на студенти не спортували досега“ и „Изследване на емоционалната нестабилност на лица, занимаващи се със спортни игри и плуване“.

Обобщавайки казвам, че публикациите на кандидата показват, че тя съчетава изследователската с преподавателската и с методическата работа. В заключение установявам, че доц. д-р Боряна Туманова участва в конкурса, като представя много добре материалите.

Преподавателска дейност

Кандидатът за професор доц. д-р Боряна Туманова има богат, 22-годишен, преподавателски опит (лекционни курсове, семинарни и практически упражнения) в СУ „Св. Климент Охридски“ в катедра „Индивидуални спортове и рекреация“ към Департамента по спорт; във Факултета по науки за образованието и изкуствата“ към катедра НУП в специалност ФВС; във Факултета по журналистика и масова комуникация и в Юридическия факултет.

Доц. д-р Боряна Туманова преподава в СУ „Св. Климент Охридски“ на студенти бакалаври и магистри и чете лекционни курсове по дисциплините:

- ЗД „Спорт-1“ към ФЖМК – ОКС „бакалавър“, I курс (летен семестър);
- ЗД „Методика на преподаване на плуване“ към ФНОИ - ОКС „бакалавър“;
- ИД „Физическо възпитание за ДСОП“ към ФНОИ - ОКС „бакалавър“ (2015 – 2017);
- ЗД „История на спорта“ към ФНОИ – ОКС „магистър“;
- ЗД Спорт „Спорт-плуване – история, развитие, техника, теория и методика на тренировката“ към ЮФ – ОКС „магистър“ (2013 – 2020).

Доц. д-р Туманова води практически упражнения по:

- „Спорт – плуване“ на студенти от всички специалности от СУ, които изучават по учебен план учебната дисциплина „Спорт“ като задължителна, избираема или факултативна;

- „Спорт – спортно усъвършенстване“ на студенти от всички специалности от СУ, които изучават по учебен план учебната дисциплина „Спорт“ като задължителна, избираема или факултативна и са включени в представителните отбори;
- ЗД „Методика на преподаване на плуване“ на студенти от специалност „ФВС“ към ФНОИ – ОКС „бакалавър“;

Доц. д-р Туманова води семинарни упражнения по:

- ЗД „Плуване“ на студенти от специалност „ФВС“ към ФНОИ – ОКС „бакалавър“.

От изброените дисциплини, по които доц. д-р Туманова води учебни занимания може да се обобщи, че всичките са пряко свързани с нейното професионално образование и са пряко обвързани с характера на конкурса. Учебните програми, по които се водят заниманията са разработени от кандидата.

Научна, проектна, редакционна и обществена дейност

Научните си търсения и разработки доц. д-р Туманова е представила пред академичните среди като участник в 34 международни научни конференции – от тях 9 в чужбина и 25 у нас.

Доц. д-р Туманова е научен ръководител на двама докторанти и научен консултант на един, всички успешно защитили дисертационните си трудове.

Доц. д-р Боряна Туманова има 20 участия като член на Научни журита по ПН 1.3 и 7.6 от тях осем като рецензент.

Кандидатът има участие в осем проекта – от тях един като ръководител и седем като участник.

Доц. д-р Туманова е член на редакционната колегия на МНК на Департамента по спорт при СУ „Св. Климент Охридски“ в периода 2014 – 2017 г. Член на редакционната колегия за Годишниците на Департамента по спорт при СУ „Св. Климент Охридски“ в периода 2014 г. до днес.

Туманова е Председател на УС на ПК „Академик-София“ от 2006 до сега. Съучредител и член на Общото събрание на „Спортен клуб „Академик-Софийски университет“ и доброволец е към „Спешъл Олимпикс“ – за хора с интелектуални затруднения.

Спортна, треньорска и съдийска дейност

Кандидатът доц. д-р Боряна Туманова има впечатляваща спортна биография както като състезател, така и като треньор. Тя се състезава девет години за ДФС „Левски Спартак“ (1974 – 1983), две години за СФД „Академик“ - София (1983 – 1985) и четири години защитава националния флаг на България (1980 – 1984). След плуването Боряна Туманова

продължава спортната си кариера като състезател по водна топка и четири години е капитан на националния отбор на България (1987 – 1991), състезава се за СК „Септември“ (София) и гръцкия клуб „Пансерейкос“.

Представила е завиден списък с отличия, награди и завоювани медали като треньор по плуване както на национално и клубно ниво, така и със студентските отбори на СУ „Св. Климент Охридски“, които няма как да бъдат изчерпателно представени в рецензията.

Доц. д-р Боряна Туманова е национален координатор и треньор по АФА (плуване) за лица с интелектуални затруднения от 2007 г. до днес, с които печели 5 златни, 1 сребърен и 1 бронзов медал от Световни игри (2007, 2011, 2015, 2019 г.). Също така работи като треньор по плуване на деца в ПК „Академик“ от 2006 г. до днес. Била е треньор по синхронно плуване на деца и девойки в „Пансерейкос“ Серес, Гърция от 10/1991 до 06/1992 г. Съдия по синхронно плуване в периода 1993 – 1996 г. и съдия е по плуване от 2011 г. до днес.

Два пъти е треньор на годината на СУ „Св. Климент Охридски“ – 2000 и 2007 г.

Оценка на приносите на кандидата

Приносите на доц. д-р Туманова имат теоретичен, методически и практико-приложен характер и са в следните области.

Първата група приноси са към относително динамично и съвременно научно поле, а именно – проучване на вредните последици от модерните технологии и възможностите на плуването за противодействие срещу тях. С разработените тестови батерии и авторска програма тя допринася за обогатяване както на методиката на изследване, така и за методиката на обучение по плуване. Доколкото ми е известно, нейната книга е първото монографично изследване у нас в тази област и това е научен принос по отношение на изясняване на възможностите на шувния спорт да противодействат срещу здравословни проблеми, причинени от съвременните технологии и ниската двигателна активност при студенти.

Втората група приноси се изразяват в специфичната методика по плуване при обучението и тренировката с нестандартните възрастови групи – бебета и възрастни хора, както и хора със специални нужди. Постигнатите резултати обогатяват теорията и практиката на дисциплината плуване.

Третата група са по отношение на обучението на студенти, бъдещи учители по физическо възпитание и спорт. Заслугата на доц. д-р Туманова в разработената цялостна концепция – учебна, тренировъчна и методическа за подготовка във връзка с обучението

на спортнопедагогически кадри. С това тя допринася за осъвременяване на теорията, практиката и методиката по физическо възпитание и спорт.

Критични бележки и препоръки

Препоръчвам на кандидата в бъдеще по-умело да формулира приносите си.

Обръщам внимание на автора, че в анотацията на учебника „Плуване – учебник за студенти от висши училища с неспортна насоченост“ материалът е представен един път като учебно помагало, а след това като ръководство. Това е различна по съдържание образователна литература и е добре да се внимава при представянето ѝ.

В тази връзка препоръчвам на доц. д-р Боряна Туманова да продължи с изследванията си в областта на педагогиката на преподаване на плуване, като подготви учебно помагало и ръководство по плуване.

Заключение

Научните приноси на доц. д-р Боряна Туманова са представени в публикациите ѝ, които са в обхвата на педагогиката на обучението по физическо възпитание и спорт-плуване. Доц. Туманова е утвърден университетски преподавател, който методично развива знанията си и осъвременява методите си на преподаване, което говори за нейната отлична теоретична, преподавателска и изследователска подготовка.

Имайки предвид гореизложеното и в качеството си на рецензент и член на научното жури, убедено предлагам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват на Боряна Георгиева Туманова да бъде присъдена академичната длъжност „професор“ по професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ... (Физическо възпитание и спорт – плуване).

03.10.2021 г.

Рецензент:

проф. д-р Ирен Пелтекова